Dziennik Urzędowy
Unii Europejskiej

PL
Seria C

C/2025/3173

20.6.2025

Opinia perspektywiczna Europejskiego Komitetu Regionów – Europejski pakt na rzecz oceanów

(C/2025/3173)

Sprawozdawczyni generalna: Mätta IVARSSON (SE/Zieloni), radna gminy Skania

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

1. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji Europejskiej mającą na celu zwiększenie spójności polityki UE w dziedzinie oceanów. Zaznacza, że aby Europa stała się potęgą morską i wykorzystała możliwości stwarzane przez oceany, europejski pakt na rzecz oceanów powinien uwzględniać różne wymiary zrównoważonego rozwoju, takie jak: ochrona i odbudowa oceanów, zrównoważony niebieski rozwój gospodarczy, wiedza i badania morskie, zarządzanie oceanami dostosowane do poszczególnych miejsc oraz dobrostan obywateli na obszarach przybrzeżnych i innych terytoriach powiązanych z oceanami. Podkreśla, że całościowe zarządzanie oceanami zależy też od ram wielopoziomowego sprawowania rządów, zwłaszcza od ścisłego zaangażowania władz lokalnych i regionalnych, a także od potrzeby uwzględnienia działań prowadzonych na lądzie, które mają wpływ na zdrowie oceanów.

2. Zaznacza, że te priorytety muszą być wzajemnie powiązane, aby chronić środowisko oceaniczne, wspierać odporne i konkurencyjne gospodarki oraz zapewnić dobrostan społeczności lokalnych i regionalnych na obszarach przybrzeżnych i nie tylko tam, zważywszy, że długoterminowy dobrostan i dobrobyt wielu z tych społeczności zależą od zdrowych oceanów. Ponadto konieczne jest zapewnienie aktywnego zaangażowania społeczności nadbrzeżnych, społeczności zajmujących się rybołówstwem łodziowym i innych zainteresowanych stron w podejmowanie decyzji dotyczących oceanów. Trzeba także zmniejszyć podatność ludzi i społeczności rybackich na skutki degradacji oceanów i na zagrożenia naturalne oraz ograniczyć antropogeniczną degradację środowiska, w tym ryzyko utraty potencjalnych źródeł utrzymania w tych społecznościach.

3. Wskazuje, że zapewnienie „dobrego stanu środowiska" zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej jest niezbędne, ponieważ właściwie chronione środowisko morskie stanowi podstawę stabilności gospodarczej i przyczynia się do łagodzenia wpływu zmiany klimatu na europejskie regiony przybrzeżne, jak podkreśliła Europejska Agencja Środowiska w Europejskiej ocenie ryzyka związanego z klimatem z 2024 r. ([1])

4. Docenia decyzję Komisji Europejskiej, by rozpocząć nowy cykl polityki poprzez przygotowanie nowego europejskiego paktu na rzecz oceanów. Świadczy to o gotowości Komisji do przyjęcia strategicznego i całościowego podejścia do oceanów. Wzywa Komisję Europejską, by regularnie publikowała komunikaty na temat wdrażania paktu, a także na temat planu zobowiązań, który będzie mu towarzyszyć.

5. Kładzie nacisk na lukę w finansowaniu, która wpływa na działalność morską, i apeluje, by przewidzieć adekwatne finansowanie na sprawiedliwą transformację w kierunku regeneracyjnej gospodarki morskiej o niskim wpływie, skutecznej ochrony i odbudowy ekosystemów morskich oraz badań naukowych. Uważa, że pakt powinien przyczynić się do ułatwienia tworzenia innowacyjnych mechanizmów finansowania i zachęt do stosowania zrównoważonych praktyk.

6. Podkreśla, że następne WRF powinny zapewnić właściwe instrumenty finansowe, które muszą odpowiadać zróżnicowanej lokalnej strukturze społeczno-gospodarczej. Wymaga to opracowania całościowego podejścia opartego na wielopoziomowym sprawowaniu rządów do zarządzania tymi instrumentami z udziałem władz krajowych, regionalnych i lokalnych.

7. Przywołując doświadczenia zdobyte podczas opracowywania długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE ([2]), podkreśla, że trzeba dopilnować, aby wzajemnie korzystne powiązania między obszarami przybrzeżnymi i wewnętrznymi były uwzględniane we wszystkich strategiach politycznych UE poprzez jak najlepsze wykorzystanie silnych współzależności między obszarami przybrzeżnymi i wewnętrznymi.

([1]) Sprawozdanie Europejskiej Agencji Środowiska 01/2024, Europejska ocena ryzyka związanego z klimatem.
([2]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE" (Dz.U. C 270 z 13.7.2022, s. 18).

Całościowe podejście do zarządzania oceanami

8. Podkreśla, że zdrowe oceany mają zasadnicze znaczenie dla UE, jej państw członkowskich, władz lokalnych i regionalnych oraz obywatelek i obywateli, ponieważ podtrzymują różnorodność biologiczną, pobudzają gospodarkę, sprzyjają dobrostanowi oraz stanowią warunek wstępny zrównoważonego zarządzania ekosystemami morskimi i tym samym przyczyniają się do suwerenności żywnościowej. Uważa, że oceany, z którymi ludzie wchodzą na różne sposoby w interakcje, mają pierwszorzędne znaczenie z perspektywy środowiskowej, gospodarczej, kulturowej, strategicznej i rekreacyjnej.

9. Wyraża zadowolenie, że Komisja poszukuje strategicznej ewolucji swojego podejścia do oceanów, która zmierzałaby do zwiększenia spójności i synergii między różnymi celami, narzędziami, strategiami politycznymi i priorytetami, włączając w to:

a) nadrzędne cele środowiskowe UE – opisane w Europejskim Zielonym Ładzie i określone w oparciu o przestrzeganie międzynarodowych zobowiązań UE i państw członkowskich – większą konkurencyjność Europy, przewidzianą w sprawozdaniu Draghiego, oraz gotowość i przygotowanie cywilne i obronne Europy, o których mowa w sprawozdaniu Ministö;

b) obszary europejskiego wpływu politycznego, w tym dyplomację oceaniczną i promowanie wzmocnionego międzynarodowego i regionalnego zarządzania oceanami;

c) polityki sektorowe, takie jak wspólna polityka rybołówstwa (WPRyb), niebieska gospodarka, unijna strategia badań naukowych i innowacji dotyczących oceanów oraz plan w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu;

zwraca uwagę, że wyżej opisane całościowe podejście jest przyjmowane w globalnym kontekście, w którym oceany są traktowane przez narody jak obszary lądowe i są przedmiotem sporów terytorialnych; dlatego podkreśla, że pakt na rzecz oceanów powinien również obejmować czwarty element, a mianowicie:

d) większy nacisk na sporne zasoby morskie oraz większe znaczenie geostrategiczne oceanów w wielostronnym i rozdrobnionym świecie; wpisuje się to w potrzebę zwiększenia odporności „regionów leżących przy lądowych i morskich granicach zewnętrznych Unii Europejskiej, będących geograficznymi drogami dostępu, dla bezpieczeństwa i odporności UE” ([3]); Komitet zaznacza, że te nowe zagrożenia geopolityczne uzasadniają potrzebę zapewnienia właściwego planowania przestrzennego obszarów morskich między różnymi rodzajami działalności oraz potrzebę unikania „zmniejszania się przestrzeni”.

e) usprawnienie ram zarządzania wraz z mechanizmami koordynowanymi na poziomie światowym, krajowym i regionalnym, tak aby zapewnić zintegrowane zarządzanie ekosystemami oraz ochronę społeczności nadbrzeżnych.

10. Podkreśla, że zdrowe oceany stanowią podstawę maksymalizacji długoterminowego potencjału gospodarczego przemysłu morskiego. Ochrona ekosystemów morskich i zrównoważone zarządzanie nimi muszą stanowić samą istotę paktu, ponieważ zdrowe ekosystemy są niezbędne dla zapewnienia wydajności, odporności i przyszłego rozwoju w sektorach zależnych od morza.

11. Zwraca uwagę, że całościowe podejście nie oznacza, że będzie się stosować jednolitą ogólną politykę we wszystkich regionach bez starannego uwzględnienia różnic lokalnych. Polityka powinna za to odzwierciedlać zróżnicowane potrzeby i interesy społeczności regionalnych i lokalnych, w myśl założenia, że uniwersalny model nie jest ani skuteczny, ani zrównoważony. Komitet wzywa zatem do opracowania polityki morskiej w ścisłej współpracy z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz obywatelkami i obywatelami, opierając się na zasadach wielopoziomowego sprawowania rządów, aktywnej pomocniczości i partnerstwa, co umożliwi przyjęcie dostosowanego do potrzeb i kontekstu podejścia, które będzie uwzględniało specyfikę lokalną. Ponadto wspiera wymianę dobrych praktyk i współpracę między poszczególnymi sektorami gospodarki morskiej.

12. Podkreśla, że zarządzanie oceanami powinno opierać się na rzeczywiście spójnej polityce i prawnie wiążących celach, które będą monitorowane i w razie potrzeby egzekwowane w określonych odstępach czasu. Oznacza to również, że silniej powiąże się ze sobą dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej oraz cele w zakresie planowania przestrzennego obszarów morskich.

13. Przypomina konkluzje posiedzenia unijnych dyrektorów ds. gospodarki morskiej i wodnej z czerwca 2024 r. Zaapelowano w nich o dalsze działania w celu zapewnienia dobrego stanu środowiska ekosystemów morskich, a zwłaszcza o przekształcenie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej w europejskie prawo morza ([4]).

([3]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Europejskie regiony przygotowane na wstrząsy: wzmocnienie lokalnej i regionalnej odporności gospodarczej w ramach strategicznego rozwoju jednolitego rynku” (Dz.U. C, C/2024/7061, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7061/oj).

([4]) Nieformalne posiedzenie unijnych dyrektorów ds. gospodarki morskiej i wodnej – konkluzje końcowe z 13 i 14 czerwca 2024 r.

14. Wnosi, aby w ramach kolegium komisarzy utworzyć, pod przewodnictwem komisarza do spraw rybołówstwa i oceanów, grupę projektową ds. wdrażania paktu na rzecz oceanów w celu zapewnienia całościowego podejścia podczas wdrażania paktu.

Niebieska gospodarka o niewielkim wpływie

15. Zaznacza, że należy wspierać działalność morską, na którą wpływa lub która wzmacnia potrójny kryzys planetarny, w ramach sprawiedliwej transformacji w kierunku niebieskiej gospodarki o niewielkim wpływie, respektującej ograniczenia planety i pojemność środowiska naszego oceanu.

16. Wskazuje na istotne znaczenie planowania przestrzennego obszarów morskich dla zapewnienia spójności między polityką środowiskową, klimatyczną, sektorową i w zakresie dobrostanu społeczno-gospodarczego. Dostrzega problem „zmniejszania się przestrzeni" na wodach UE i zaznacza, że strategicznym narzędziem wspierającym osiągnięcie unijnych i międzynarodowych celów w zakresie różnorodności biologicznej – a zarazem wspierającym społeczności lokalne – może być współistnienie. Podkreśla, że współistnienie produkcji energii z morskich źródeł odnawialnych z rybołówstwem o niewielkim wpływie na środowisko lub akwakulturą o niskim poziomie troficznym musi być rozważana w ramach planowania przestrzennego obszarów morskich.

17. Przypomina, że rozwój morskiej energii wiatrowej stanowi podstawę realizacji Europejskiego Zielonego Ładu oraz zapewnienia konkurencyjności Europy i bezpieczeństwa jej dostaw energii. Wnosi o opracowanie transgranicznych zamówień na morską energię wiatrową, aby ograniczyć konflikty związane z użytkowaniem i zracjonalizować infrastrukturę energetyczną. Ufa, że władze lokalne i regionalne stworzą odpowiednie strategie energetyczne.

18. Wzywa Komisję, by chroniła europejską branżę energii morskiej przed nieuczciwą konkurencją, ustanawiając ceny minimalne i wymóg, zgodnie z którym zdecydowana większość łańcucha wartości powinna pozostać w rękach europejskich, a także określając nowe kryteria w zamówieniach na energię morską, m.in. poprzez wprowadzenie obowiązkowych kryteriów pozacenowych dotyczących różnorodności biologicznej, aspektów społecznych i obiegu zamkniętego oraz powiązanie tych projektów z programami odbudowy różnorodności biologicznej przyległych ekosystemów.

19. Dostrzega, że różnorakie działania mogą być synergiczne lub antytetyczne w zależności od ich charakteru i lokalizacji w przestrzeni i czasie. Uważa, że pakt na rzecz oceanów powinien przyczynić się do umożliwienia lokalnego planowania przestrzennego, by zapewnić maksymalizację synergii między rodzajami działalności morskiej oraz ograniczyć kompromisy bądź zarządzać nimi. Podkreśla, że morskich obszarów chronionych nie można traktować jako działalności, gdzie możliwe są kompromisy.

Żywność

20. Dostrzega, że zasoby rybne są ograniczone pod względem ilościowym i ściśle wiążą się z ogólną jakością ekosystemów morskich. Zwraca uwagę, że długoterminowa suwerenność żywnościowa pozostaje kluczowym celem strategicznym Unii, który można osiągnąć jedynie dzięki zrównoważonemu zarządzaniu ekosystemami morskimi. Uznaje rolę oceanów i tradycyjnej wiedzy pracowników sektora morskiego w produkcji wysokiej jakości żywności pochodzącej z rybołówstwa i akwakultury – rolę, którą dostrzeżono w komunikacie „A Vision for Agriculture and Food" ([5]). Podkreśla wpływ polityki rolnej na zdrowie ekosystemów morskich oraz skutki wyzwań związanych z odpływem składników odżywczych i przeżyźnieniem zarówno z punktu widzenia osiągnięcia celów środowiskowych Unii, jak i funkcjonowania sektora rybołówstwa.

21. Sądzi, że zrównoważone zarządzanie stadami ryb ma kapitalne znaczenie dla utrzymania rentownego sektora rybołówstwa, który byłby zdolny do zapewnienia miejsc pracy w sektorze i w zależnym od niego lokalnym łańcuchu dostaw. Uważa, że segmentem sektora rybołówstwa, który przynosi największe korzyści społecznościom lokalnym i pozwala stosować praktyki bardziej przyjazne dla środowiska, jest segment mający niewielką skalę. Należy go wspierać z myślą o długoterminowej odporności działań tych społeczności. Uznaje, że rybołówstwo stanowi podstawową część kultury i gospodarki wielu społeczności nadbrzeżnych. Podkreśla, że w celu wspierania długoterminowej odporności rybołówstwa przybrzeżnego należy odbudować nadmiernie eksploatowane, uszczuplone i odnawiające się zasoby rybne i zachęcać do podejmowania wysiłków w celu zapewnienia, że żywe zasoby nie będą już narażone na przełowienie w oceanach, biorąc pod uwagę skutki nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (NNN) dokonywanych przez floty rybackie z państw trzecich. Uważa, że należy także przeciwdziałać skutkom rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych.

22. Podkreśla potrzebę zmiany wzorców konsumpcji w UE, aby w mniejszym stopniu zależeć od produktów importowanych, a w większym stopniu od produkcji lokalnej. Zwraca uwagę na potencjał rozwoju lokalnego i regionalnego w zakresie zwiększenia konsumpcji produktów pochodzenia lokalnego o krótkich łańcuchach dostaw. Wskazuje na szkodliwy wpływ, jaki na nasze własne zasoby i na zasoby państw trzecich może wywierać akwakultura przemysłowa, kiedy sprzyja przełowieniu na potrzeby produkcji mączki rybnej. Podkreśla, że w świetle malejących zasobów rybnych i konieczności ich ochrony należy dążyć do uprawiania akwakultury o niskim wpływie na środowisko, zwłaszcza glonów i małży – jako najbardziej zrównoważonych alternatyw dla produkcji białka pochodzącego z organizmów wodnych.

([5]) COM(2025) 75 final.

23. Przypomina, że wody oceaniczne regionów najbardziej oddalonych stanowią ponad połowę wyłącznych stref ekonomicznych UE i że żywymi zasobami morskimi jeszcze niezbadanymi w tych regionach można zarządzać w sposób skuteczny i zrównoważony, a jednocześnie zgodny z celami dotyczącymi generowania korzyści gospodarczych, społecznych i związanych z zatrudnieniem oraz z celem w zakresie zapewnienia dostępności produktów żywnościowych, z korzyścią nie tylko dla rozwoju tych regionów, ale także dla całej UE.

24. Dostrzega rolę, jaką rozwój akwakultury o niskim poziomie troficznym może odegrać w zakresie zatrudnienia i bezpieczeństwa żywnościowego, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Zauważa też potrzebę wspierania rozwoju zrównoważonej akwakultury.

25. Zwraca uwagę, że Unia Europejska jest największym na świecie rynkiem żywności pochodzenia morskiego, i uznaje jej dużą część odpowiedzialności za zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi. Jednocześnie uważa za niezwykle ważne, by chronić europejską flotę rybacką i europejski sektor gospodarki rybnej przed nieuczciwą światową konkurencją i zapewnić równe szanse w stosunku do importowanych produktów żywnościowych pochodzenia morskiego, zwłaszcza tych pochodzących z nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów lub pozyskiwanych za pomocą praktyk niszczących środowisko.

Turystyka

26. Docenia rolę zrównoważonej turystyki na obszarach przybrzeżnych i jej znaczenie dla zapewnienia rozkwitu społeczności nadbrzeżnych. Dostrzega ryzyko związane z niezrównoważoną turystyką na obszarach o wrażliwych ekosystemach. Uważa, że pakt na rzecz oceanów powinien przyczynić się do określenia narzędzi i mechanizmów, które pozwoliłyby ograniczyć do minimum ryzyko związane z nadmierną eksploatacją oraz z degradacją środowiska i dziedzictwa kulturowego, wynikającymi z niekontrolowanego i nieuregulowanego napływu turystów w jednym miejscu i czasie.

27. Zaznacza, że potrzeba czystego oceanu, by zagwarantować długoterminową atrakcyjność turystyki przybrzeżnej poprzez zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych oraz liczne korzyści, jakie pod względem lokalnej działalności turystycznej przynoszą morskie obszary chronione.

28. Zaznacza, że daleko jest do osiągnięcia celu Unii Europejskiej, by 30 % powierzchni obszarów morskich znajdowało się pod ochroną, w tym 10 % na region – pod ścisłą ochroną. Zauważa, że na ponad 80 % morskich obszarów chronionych UE zapewnia się jedynie minimalną regulację działalności morskiej.

29. Apeluje o wprowadzenie zakazu niszczycielskiej działalności połowowej, takiej jak połowy włokami dennymi, na wszystkich morskich obszarach chronionych. Podkreśla szkodliwy wpływ, jaki na niektórych obszarach wywierają przemysłowe połowy włokiem pelagicznym, zwłaszcza na rybołówstwo przybrzeżne i społeczności lokalne.

Zrównoważona gospodarka o obiegu zamkniętym

30. Podkreśla, że regiony mają zróżnicowany potencjał ściśle zależny od ich cech fizycznych i geograficznych. Akcentuje potencjał w zakresie zrównoważonej produkcji energii związany z rozwojem morskich farm wiatrowych, energii pływów i konwersji oceanicznej energii cieplnej.

31. Przypomina, że rozwój morskiej energetyki wiatrowej jest kluczowym elementem wdrożenia Europejskiego Zielonego Ładu oraz zapewnienia konkurencyjności i bezpieczeństwa dostaw energii w Europie. Zwraca uwagę, że w strategii UE dotyczącej energii z morskich źródeł odnawialnych proponuje się konkretne rozwiązania, by wspierać długoterminowy zrównoważony rozwój sektora. Podkreśla potrzebę dalszego inwestowania w infrastrukturę sieciową i międzysystemową niezbędną do ułatwienia rozwoju morskich odnawialnych źródeł energii.

32. Apeluje do władz lokalnych i regionalnych, by opracowały odpowiednie strategie energetyczne z naciskiem na wspieranie zamówień transgranicznych i racjonalizację korzystania z infrastruktury energetycznej.

33. Jest zdania, że w pakcie na rzecz oceanów należy przyjąć oparte na podstawach naukowych i ostrożnościowe podejście do górnictwa oceanicznego, aby uniknąć wszelkiego potencjalnego nieodwracalnego wpływu na ekosystemy morskie i różnorodność biologiczną, biorąc również pod uwagę prawdopodobne kompromisy z innymi rodzajami działalności gospodarczej takimi jak rybołówstwo, akwakultura i turystyka. W związku z tym podkreśla również znaczenie podnoszenia świadomości społecznej na temat integracji morskich farm wiatrowych i ich zasadniczej roli w transformacji energetycznej.

34. Wskazuje, że trzeba przeciwdziałać zanieczyszczeniu środowiska morskiego we wszystkich jego postaciach, w tym zanieczyszczeniu chemicznemu i zanieczyszczeniu tworzywami sztucznymi, stosując podejście „od źródła do morza".

35. Wnosi, by UE odegrała rolę lidera, aby zagwarantować, że zostanie przyjęty ambitny globalny traktat w sprawie tworzyw sztucznych, w którym uwzględniono by pełny cykl życia tworzyw sztucznych – w tym tworzywa sztuczne jednorazowego użytku, mikrodrobiny plastiku i narzędzia połowowe – a także niebezpieczne dodatki chemiczne oraz środki dla sektorów wyższego szczebla, koncentrujące się na produkcji tworzyw sztucznych i zmniejszaniu ich ilości.

Transport morski

36. Dostrzega, że Unia Europejska ma do odegrania centralną rolę jako międzynarodowy lider w sytuacji, gdy zdecydowana większość transportu morskiego jest regulowana przez Międzynarodową Organizację Morską (IMO).

37. Podkreśla wagę przemysłu stoczniowego dla wielu regionów przybrzeżnych oraz znaczenie europejskiego przemysłu stoczniowego dla strategicznej autonomii Europy. Wzywa Komisję Europejską do wspierania innowacji i zrównoważonego rozwoju w tym przemyśle.

38. Zwraca uwagę, że dorobek prawny UE w dziedzinie transportu ([6]) reguluje proces gospodarowania odpadami zakładający ich odbiór na lądzie za pomocą przepisów, które gwarantują dostępność portowych urządzeń odbiorczych i odprowadzanie odpadów do tych urządzeń. Podkreśla, że należy również zająć się problemem zanieczyszczeń powietrza pochodzących z żeglugi (zarówno na morzu, jak i w portach).

39. Zwraca uwagę, że istotne jest przyjęcie zaleceń, jakie sam przedstawił ([7]), w szczególności co do potrzeby stworzenia zachęt do odprowadzania odpadów ze statków do portów, także poprzez przyjęcie jednolitej opłaty.

40. Podkreśla istotne znaczenie międzynarodowego transportu morskiego dla europejskich miast i regionów portowych i zwraca uwagę na swoją opinię ([8]), w której zalecił, aby „polityki UE związane z transportem, gospodarką morską, ochroną środowiska morskiego i wodnego uwzględniały wyzwania rozwojowe portów i miast portowych". Pozytywnie ocenia przewidywane na 2026 r. przyjęcie strategii UE w sprawie portów i apeluje, aby uwzględnić w niej potrzebę dekarbonizacji żeglugi, dostosowania infrastruktury portowej do zmiany klimatu i zapewnienia transformacji unijnych portów w kierunku modelu zgodnego z ograniczeniami planety. Przypomina, że energia stanowi istotny koszt dla sektora. Wyzwania związane z przejściem na odnawialne i niskoemisyjne źródła energii obejmują finansowanie, jak również limity zdolności połowowej, ponieważ nowe technologie wymagają większej masy niż konwencjonalne silniki wysokoprężne.

Ochrona i odbudowa środowiska, ekosystemów morskich i przybrzeżnych oraz różnorodności biologicznej

41. Zauważa ścisły splot między zachowaniem ekosystemu, ochroną morskiej różnorodności biologicznej oraz działalnością społeczno-gospodarczą związaną z morzem i produkcją żywności pochodzenia morskiego. Podkreśla rolę oceanu w przeciwdziałaniu zmianie klimatu. Uznaje znaczenie ekosystemów morskich, w tym terenów podmokłych i raf koralowych, jako naturalnych buforów chroniących przed burzami i erozją wybrzeży oraz akcentuje ich rolę w ochronie infrastruktury, życia ludzkiego i źródeł utrzymania przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi i przed zjawiskami rozwijającymi się stopniowo.

42. Apeluje, aby w działaniach na rzecz zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza powodowanego przez transport morski uwzględnić za pomocą wyważonych środków całkowitą zależność niektórych regionów od tego transportu dla zapewnienia dostaw podstawowych towarów.

([6]) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/883 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków, zmieniająca dyrektywę 2010/65/UE i uchylająca dyrektywę 2000/59/WE (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 116, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0883).

([7]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Władze lokalne i regionalne chroniące środowisko morskie" (Dz.U. C 300 z 27.7.2021, s. 36).

([8]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Rewitalizacja miast portowych oraz terenów portowych" (Dz.U. C 207 z 30.6.2017, s. 25).

43. Zwraca uwagę na zakres prawodawstwa i dorobku prawnego UE w dziedzinie ochrony i odbudowy ekosystemów morskich oraz na potrzebę zapewnienia „dobrego stanu środowiska" oceanów ([9]). To z kolei wskazuje na konieczność przyjęcia wyważonego podejścia opartego na nauce i ekosystemach do zarządzania działalnością człowieka na morzu i wymaga powiększenia chronionych obszarów morskich i przybrzeżnych, w czym przeszkadza niedostateczne wdrażanie ([10]).

44. Ponownie wyraża zaniepokojenie, że do 2020 r. nie osiągnięto dobrego stanu unijnego środowiska morskiego, jak stwierdzono w opinii KR-u z 2021 r. ([11])

45. Zwraca uwagę, że unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 ma na celu ochronę co najmniej 30 % mórz UE – przy czym w przypadku 10 % tych mórz ścisłą ochronę – oraz odbudowę ekosystemów morskich poprzez ograniczenie zanieczyszczenia, przełowienia i niszczenia siedlisk. Zaznacza, że w prawie o odbudowie zasobów przyrodniczych określono prawnie wiążące cele dotyczące odbudowy co najmniej 20 % zdegradowanych ekosystemów morskich do 2030 r., z jednoczesnym zwiększeniem różnorodności biologicznej, sekwestracji dwutlenku węgla i odporności na zmianę klimatu (zob. cele WPRyb oraz nadrzędne cele nowej Komisji Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa żywności zawarte w wytycznych politycznych na następną kadencję Komisji na lata 2024–2029).

46. Zwraca uwagę na swoją opinię z 2021 r. „Zrównoważona niebieska gospodarka i akwakultura" ([12]), w której uznano zrównoważone zarządzanie oceanami i morzami za priorytet i wezwano do wdrożenia niebieskiej gospodarki z uwzględnieniem ograniczeń ekologicznych, zgodnie z koncepcją ograniczeń planety. Podkreślono w niej również gospodarcze wykorzystanie mórz zgodne z poszanowaniem siedlisk morskich – jako drogowskaz dla inwestycji publicznych i prywatnych.

47. Ponownie stwierdza, że prawdziwa gospodarka o obiegu zamkniętym oparta na odpowiedzialnej produkcji, mniejszej konsumpcji, na ponownym użyciu, naprawie i recyklingu jest niezbędna dla stworzenia warunków do skutecznej odbudowy różnorodności biologicznej i odwrócenia degradacji środowiska.

48. Wskazuje też, że istotne znaczenie ma zapobieganie zanieczyszczeniu i wyciekowi niebezpiecznych chemikaliów, aby uniknąć wszelkich interakcji z innymi czynnikami stresogennymi dla środowiska, które mogą mieć długoterminowy i szeroko zakrojony wpływ na środowisko lądowe i morskie, o czym wspomina się w opinii KR-u „W kierunku odpornej gospodarki wodnej na rzecz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu w ramach Niebieskiego Ładu UE" ([13]). Podkreśla, że przyszły pakt na rzecz oceanów powinien być wspierany przez inne zmiany polityki, np. przegląd dyrektywy REACH, aby można było uwzględnić nowe zagrożenia takie jak zanieczyszczenie substancjami per- i polifluoroalkilowymi.

Zapobieganie, gotowość i przystosowanie się do zmiany klimatu

49. Zauważa, że chociaż w dalszym ciągu można uniknąć najbardziej pesymistycznego scenariusza w związku ze zmianą klimatu, skutki już zaistniałej zmiany będą odczuwane przez społeczności lokalne, zwłaszcza na obszarach przybrzeżnych. Zwraca uwagę na rolę władz lokalnych i regionalnych, które jako pierwsze reagują na częstsze ekstremalne zdarzenia pogodowe spowodowane zmianą klimatu. Ponadto należy opracować strategie adaptacyjne, aby poradzić sobie ze skutkami zmiany klimatu dla oceanów, takimi jak wzrost poziomu mórz, zakwaszenie oraz zanieczyszczenie tworzywami sztucznymi, substancjami biogennymi i chemikaliami.

([9]) Chodzi mianowicie o takie akty prawne jak: dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz.U. L 164 z 25.6.2008, s. 19)) i jej przegląd, ramowa dyrektywa wodna (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1)), Europejski Zielony Ład, unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 (2020), unijne prawo o odbudowie zasobów przyrodniczych (Rozporządzenie (UE) 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 (Dz.U. L, 2024/1991, 29.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj)) – w którym zawarto konkretny cel dotyczący oceanów, polegający na odbudowie 20 % obszarów morskich do 2030 r. – oraz plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń (2021).

([10]) Europejski Trybunał Obrachunkowy, Sprawozdanie specjalne 26/2020 „Środowisko morskie – ochrona przewidziana przez UE jest szeroko zakrojona, lecz powierzchowna".

([11]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Władze lokalne i regionalne chroniące środowisko morskie" (Dz.U. C 300 z 27.7.2021, s. 36).

([12]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Zrównoważona niebieska gospodarka i akwakultura" (Dz.U. C 97 z 28.2.2022, s. 36).

([13]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „W kierunku odpornej gospodarki wodnej na rzecz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu w ramach Niebieskiego Ładu UE" (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C, C/2024/5367, 17.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5367/oj).

50. Wskazuje na swoją propozycję, by Komisja Europejska dążyła do wzmocnienia wymiaru swoich narzędzi politycznych związanego z odpornością, aby zwiększać zdolność władz lokalnych i regionalnych do reagowania w przypadku katastrof oraz ich odporność gospodarczą i długoterminowy wzrost w całej UE.

51. Uważa, że pakt powinien obejmować tworzenie lokalnych planów przystosowania się do zmiany klimatu – obejmujących odpowiednie plany reagowania w przypadku katastrof na obszarach przybrzeżnych – które to plany, uwzględniając specyfikę lokalną, umożliwią skuteczne zapobieganie, gotowość i reagowanie na nagłe kryzysy, w szczególności te związane z ekstremalnymi zdarzeniami pogodowymi oraz ze zjawiskami rozwijającymi się stopniowo.

52. Podkreśla, że trzeba wzmocnić systemy żywnościowe oparte na lokalnych łańcuchach dostaw, aby zapewnić długoterminową odporność i mocną strukturę społeczeństw.

53. Uważa, że pakt na rzecz oceanów musi zagwarantować sprawiedliwą i uczciwą transformację, która będzie wspierać regiony najbardziej oddalone, społeczności wyspiarskie i przybrzeżne. W tym celu w ramach transformacji należy zapewnić im zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, ochronę miejsc pracy, dobrostan społeczny i czynny udział w kształtowaniu polityk, które wpływają na ich źródła utrzymania, a także trzeba przestrzegać zasady prawa do pozostania odnośnie do regionów najbardziej oddalonych, społeczności wyspiarskich i przybrzeżnych, ulepszając jakość usług publicznych, mieszkalnictwa, połączalności, transportu, edukacji i miejsc pracy oraz dostęp do nich.

Szczególne potrzeby i wymogi regionalne

54. Przypomina, że regiony najbardziej oddalone i wyspiarskie są w dużym stopniu uzależnione od oceanów pod względem zapewnienia połączeń, dostaw i rozwoju działalności gospodarczej. Te regiony mają szczególne potrzeby i wymagają doraźnych środków, aby zapewnić opłacalną logistykę z perspektywy codziennego życia i źródeł utrzymania obywateli, także jeśli chodzi o zależność tych obszarów od transportu lotniczego i morskiego, istotnych dla ich zaopatrzenia i dla jakości ich sieci połączeń.

Międzynarodowe zarządzanie oceanami

55. Dostrzega kapitalne znaczenie struktur zarządzania utworzonych na szczeblu globalnym ([14]) i unijnym ([15]), umożliwiających zrównoważone zarządzanie oceanami i wykorzystywanie ich zasobów.

56. Przypomina, że regiony najbardziej oddalone mają dużą wartość geostrategiczną dla Unii Europejskiej ze względu na swoje wyjątkowe położenie, transgraniczny charakter i rozproszenie na globalnej mapie oceanów oraz swobodne przemieszczanie się po należących do nich wodach, bez ograniczeń związanych z zagrożeniami dla bezpieczeństwa.

57. Ponadto, biorąc pod uwagę rozmiar wyłącznej strefy ekonomicznej (w.s.e.) regionów najbardziej oddalonych (to dzięki tym regionom Unia posiada największą w.s.e. na świecie), należy w większym stopniu uwypuklić znaczenie tych regionów oraz zapewnić im środki operacyjne, tak aby mogły być centralnym elementem zintegrowanego zarządzania oceanami przez UE.

58. Przywołuje swoją opinię „Pogłębienie trwałej i skutecznej współpracy transgranicznej z państwami sąsiadującymi" ([16]), w której położył nacisk na potrzebę „lepiej zorganizowanej morskiej współpracy transgranicznej".

59. Uważa, że UE może dawać przykład i inspirować inne obszary do zastosowania podobnego podejścia. Podkreśla, że pakt powinien przyczynić się jednocześnie do wzmocnienia skutecznego zarządzania wewnętrznego i do nawiązania opartej na uczestnictwie współpracy z regionami transgranicznymi spoza Unii. Należy przy tym bazować na unijnym podejściu opartym na wielopoziomowym sprawowaniu rządów i wzmacniać je. Zapewnia ono ścisłe zaangażowanie szczebla lokalnego i regionalnego w opracowywanie i wdrażanie polityki. Proponuje, by wykorzystać dyplomację UE w dziedzinie oceanów, aby przyczyniać się do zrównoważonego wykorzystania zasobów oceanicznych na całym świecie.

([14]) Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza.
([15]) Zintegrowana polityka morska, dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej, wspólny komunikat w sprawie unijnego programu międzynarodowego zarządzania oceanami, unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030.
([16]) Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Pogłębienie trwałej i skutecznej współpracy transgranicznej z państwami sąsiadującymi" (Dz.U. C, C/2024/1038, 9.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1038/oj9.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1038/oj).

Kapitał ludzki, badania naukowe i innowacje

60. Uważa, że pakt powinien przyczynić się do propagowania większych inwestycji w badania morskie w celu wyeliminowania luk w wiedzy, zwłaszcza w zakresie różnorodności biologicznej, usług ekosystemowych, wpływu na klimat oraz ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego, a także nowych możliwości technologicznych i rynkowych, zgodnie z zasadą „nie szkodzić". Sugeruje, by wykorzystywać wiedzę i sieci lokalne, tak aby obszary przybrzeżne mogły stawać się ośrodkami badań naukowych i innowacji. Proponuje, by ułatwiać odgrywanie przez władze lokalne i regionalne odpowiedniej roli w nowym globalnym zarządzaniu, poczynając od udziału reprezentacji KR-u w konferencji ONZ w sprawie oceanów, która odbędzie się w Nicei w czerwcu 2025 r. Zaleca wzmocnienie współpracy z organizacjami międzynarodowymi i krajami trzecimi w celu sprostania globalnym wyzwaniom związanym z oceanami. Apeluje o zapewnienie spójności polityki, przejrzystych ocen skutków i sprawniejszego wdrażania obecnych środków. Należy skuteczniej wdrażać istniejące instrumenty i środki oraz umocnić rolę UE jako lidera legislacyjnego w tych obszarach. Opowiada się za zintegrowanym zarządzaniem strefą przybrzeżną, współpracą międzysektorową i platformami dialogu dla naukowczyń i naukowców, decydentek i decydentów, przemysłu oraz społeczeństwa obywatelskiego. Podkreśla znaczenie zrównoważonej niebieskiej gospodarki dla społeczności przybrzeżnych oraz dostosowania polityk i budżetów UE do celów zrównoważonego rozwoju. Należy ponadto promować gromadzenie i udostępnianie danych naukowych na potrzeby podejmowania decyzji w stosownych obszarach polityki, umocnić rolę badań naukowych i innowacji w celu wsparcia procesu decyzyjnego oraz wzmocnić ogólną wiedzę naukową i budowanie zdolności w zakresie zarządzania oceanami. Konieczne jest też stworzenie infrastruktury obserwacji oceanów, w tym rozszerzenie potencjału oceanów i stref przybrzeżnych, a także przeprowadzenie zintegrowanej ogólnej oceny stanu środowiska morskiego, w tym jego aspektów społeczno-gospodarczych.

61. Wnosi, aby regiony morskie rozważyły opracowanie niebieskich strategii inteligentnej specjalizacji w celu uzupełnienia istniejących regionalnych strategii inteligentnej specjalizacji.

62. Podkreśla, że poprawa skuteczności zarządzania wewnętrznego UE wymaga całościowego podejścia do polityki morskiej, angażującego wszystkie organy i władze publiczne specjalizujące się w zarządzaniu morskim. Ponadto wskazuje na potrzebę wspierania koordynacji między zaangażowanymi podmiotami, co ułatwi zarządzanie wiedzą.

63. Pozytywnie ocenia przyjęty przez Parlament Europejski wniosek ustawodawczy w sprawie zrównoważonych paliw w transporcie morskim, w szczególności utworzenie funduszu oceanicznego w celu poprawy efektywności energetycznej statków i wspierania inwestycji mających przyczynić się do dekarbonizacji transportu morskiego. Wskazuje na opinię KR-u z 2024 r. „Wspólna polityka rybołówstwa w terenie: w kierunku zrównoważonych i odpornych społeczności nadbrzeżnych w UE", w której zwrócono uwagę na potrzebę wspierania sprawiedliwego przejścia na rybołówstwo o niskim wpływie na środowisko. Podkreśla potrzebę sprawiedliwej transformacji odnośnie do wszystkich rodzajów działalności gospodarczej związanej z morzem, aby zapewnić ich długoterminową odporność i konkurencyjność. Z zadowoleniem przyjmuje wniosek z listopada 2024 r. w sprawie: „Fuel EU Maritime – Zrównoważone paliwa w transporcie morskim". Podkreśla, że aby flota rybacka mogła przyjąć odnawialne źródła energii, konieczne jest przezwyciężenie istniejących barier poprzez koordynację i współpracę między zainteresowanymi stronami, wypełnienie luk w wiedzy i technologii dzięki badaniom i innowacjom, rozwijanie niezbędnych umiejętności oraz siły roboczej na potrzeby transformacji energetycznej oraz usprawnienie otoczenia biznesowego – w tym dostępu do finansowania.

64. Popiera pomysł, by pakt na rzecz oceanów stanowił pierwszy krok w opracowaniu spójnych ram legislacyjnych i pozalegislacyjnych dla oceanów, gdzie kolejnym etapem byłyby akt o oceanach oraz skoordynowane zmiany istniejących aktów prawnych, takich jak dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej i dyrektywa w sprawie planowania przestrzennego obszarów morskich.

Bruksela, dnia 3 kwietnia 2025 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Regionów
Kata TÜTTŐ